

XIV DOŻYNKI WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

WOJEWÓDZKI KONKURS WIEŃCÓW DOŻYNKOWYCH

Porąbka Uszewska, 2 września 2012r.

Dożynki

Uroczyste zakończenie prac polowych, przyniesienie uwitego wieńca do domu gospodarza, często połączone z huczną zabawą, nazywane było w zależności od regionu Polski, dożynkami, okrężnem, wyżynkiem, wieńcowinami, plonem. Dożynki odbywały się, w zależności od pogody, w sierpniu lub we wrześniu. Niekiedy, gdy wieńce święcono w kościele, uroczystość łączono ze świętem Matki Boskiej Zielnej (15 sierpnia), uchodzącej za patronkę dobrych zbiorów.

Obrzędowym sensem dożynek było zapewnienie ciągłości wegetacji i zabezpieczenie dobrych plonów na następny rok. W małych gospodarstwach, gdzie całego sprzętu zboża dokonywano w ciągu jednego dnia, gospodarz kończąc żniwa wyplatał wianek z kłosów, wkładał go na kosę i tak wracał do domu, gdzie żona przyjmowała go wieczorą, składającą się zazwyczaj z jajecznicy ze słoniną. Z czasem gdy dożynki wyprawiane były przez dwór, zaczęto je traktować bardziej jako zabawę i rodzaj dodatkowego wynagrodzenia dla żniwiarzy. Zaś już w okresie międzywojennym i po II wojnie światowej, kiedy do przygotowań dożynek przyłączały się organizacje społeczne, gospodarcze i polityczne, przybrały charakter święta – zabawy (towarzyszyły jej występy artystyczne, kiermasze, wystawy sprzętu rolniczego, zawody sportowe).

Symbolem pomyślnego zakończenia sprzętu zboża, a jednocześnie atrybutem uroczystości dożynkowych, był wieniec żniwny, zwany wieńcem, plonem, równianką, pepkiem. Najczęściej był to niewielki wianek z jednego rodzaju zboża, pszenicy lub żyta. Rzadziej pojawiały się wieńce z jęczmienia i owsa lub też wieńce wyplatane z kilku odmian zboża. Zwykle był kształtu korony splecionej z czterech pałaków związanych u góry, który żniwiarka – przodownica nakładając na głowę, przynosiła gospodarzowi. Symbolicznym plonem żniwnym bywały także snopki zboża, bukiety z kłosów, czy też koliste wianki uwite z koncentrycznie ułożonych zbóż. Wieńce te przechowywane były troskliwie, by w jesieni lub na wiosnę użyć wykruszonych z nich ziaren do siewu.

Pierwotnie do ich dekoracji oprócz kwiatów, stosowano ozdoby symbolizujące płodność, jak orzechy, jabłka, owoce jarzębiny, pierniki czy nawet żywy kogut. Z czasem jednak, wraz z dominacją widowiskowej strony dożynek, także ozdoby wieńców dożynkowych straciły swoje znaczenie obrzędowe. Wieńce stawały się coraz bardziej okazałe, a do ich dekoracji zaczęto używać dodatkowych ozdób, takich jak kolorowe wstążki, złocenia, cukierki, czy bańki szklane. Zaś po II wojnie światowej, gdy dożynki organizowane były przez władze administracyjne, a także parafie, zaczęły pojawiać się nowe formy wieńców dożynkowych – instalacje wykonywane co prawda z tradycyjnych materiałów jak słoma i ziarna zbóż, ale swoją formą już nie przypominające wieńca. Kształty tych kompozycji wykorzystywały motywy pracy na roli czy symboliki państwowej, jak np. orzeł – godło Polski. Wieńce dożynkowe przynoszone na uroczystości kościelne, zawierały symbole religijne, jak np.: krzyż, monstrancja, monogram maryjny, serce gorejące lub przyjmowały formę np. kielicha, kapliczki czy całej figury, a szczególnie popularne były postaci Matki Bożej, zaś obecnie błogosławionego Jana Pawła II. Przybierają też inne, najróżniejsze formy.

Dzisiejszy wieniec dożynkowy może zarówno nawiązywać do wzorów tradycji, jak i być dziełem czerpiącym ze współczesności, tak co do użytych materiałów, jak i estetyki. Najważniejsze, aby wyrażał myśl i emocje względem darów ziemi, związanego z nimi trudu uprawy, spraw lokalności, wreszcie refleksji nad tym, co podobne wartości dziś znaczą.

**Małgorzata Oleszkiewicz
Grażyna Pyla
Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie**

REGULAMIN

I. CELE KONKURSU

1. Kultywowanie tradycji uroczystego zakończenia prac polowych i przynoszenia symbolicznego plonu zniwnego.
2. Przywrócenie w świadomości społecznej wysokiego wartościowania trudu zniwiarzy oraz szacunku dla chleba.
3. Uchwycenie i zarejestrowanie tendencji zmian w formach i zdobnictwie wieńców dożynkowych.
4. Budowanie tożsamości regionalnej poprzez kultywowanie lokalnych tradycji.
5. Zacieśnianie więzi wspólnotowej i środowiskowej we wspólnym tworzeniu i świętowaniu.
6. Promocja materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego Małopolski.

II. WARUNKI UCZESTNICTWA

1. Do konkursu przystąpić mogą wyłącznie reprezentacje gmin z terenu Województwa Małopolskiego.
2. Każda gmina może zgłosić do konkursu **tylko jeden wieńiec dożynkowy** w ramach jednej z poniższych kategorii:
  - kategoria wieńca tradycyjnego,
  - kategoria wieńca współczesnego.
3. Grupa z wieńcem dożynkowym powinna mieć planszę informacyjną zawierającą m.in.: nazwę grupy oraz nazwę reprezentowanej gminy i powiatu.
4. **Termin: 2 września 2012r.**
5. **Miejsce spotkania grup wieńcowych i formowania korowodu:** parking obok Kościoła Parafialnego pw. św. Andrzeja Apostoła w Porąbce Uszewskiej (gmina Dębno, powiat brzeski).
6. Trasa korowodu dożynkowego: Grota Matki Bożej z Lourdes - Stadion LKS „Victoria” (ok. 700m).

7. Gminy zainteresowane udziałem w konkursie zobowiązane są przesłać formularz zgłoszeniowy (stanowiący załącznik do niniejszego Regulaminu) na adres: **Dębińskie Centrum Kultury, 32-852 Dębno, Jastew 13** lub e-mail: **dck@gminadebno.pl** w nieprzekraczalnym terminie **do 24 sierpnia 2012 r.**
8. Konkurs rozpocznie się w dniu 2 września 2012 r. od godziny przyjazdu delegacji wieńcowych do miejscowości Porąbka Uszewska w gminie Dębno na XIV Dożynki Województwa Małopolskiego. Uroczystości dożynkowe zainauguruje Msza Św. Dziękczynna w Grocie Matki Bożej z Lourdes o godzinie 14.00 (program na stronie www.dck.net.pl)
9. Wieńce dożynkowe biorące udział w konkursie, **w kategorii wieńca tradycyjnego** nie powinny przekraczać rozmiarów: wysokość 180 cm, szerokość w podstawie oraz w średnicy na całej wysokości wieńca do 150 cm.

III. OCENA WIEŃCÓW DOŻYNKOWYCH

1. **Wieniec dożynkowy przedstawiony do oceny konkursowej należy traktować jako symboliczny wyraz zebranych plonów żniwnych i wdzięczności za nie.** W polskiej tradycji ludowej wieniec dożynkowy, niezależnie od jego formy, zawsze był podziękowaniem za pomyślne żniwa oraz prośbą o obfite plony na następny rok.
2. Takie zdefiniowanie wieńca dożynkowego nie ogranicza jego kształtu i zdobnictwa. Natomiast przy wyborze głównych elementów składowych wieńca dożynkowego winno się pamiętać o jego symbolice żniwnej. Same zdobienia mogą odnosić się do szerszych kontekstów związanych z uprawą, także w formie symbolicznej i z użyciem materii niekoniecznie naturalnej.
3. Do ocenianego wieńca dożynkowego należy dołączyć informację o tym, co kierowało twórcami przy wyborze jego kształtu, głównych elementów składowych i zdobnictwa. Tam, gdzie pojawiają się nawiązania do lokalności, winno się na takie nawiązania wskazać.
4. Skrócony opis wyjaśniający kształt wieńca, główne elementy składowe, zdobnictwo oraz nawiązania do lokalności, winien być umieszczony także przy samym wieńcu (w dowolnej, ale czytelnej formie).
5. Komisja Konkursowa, oceniając wieńce dożynkowe, zwracać będzie uwagę na ich kształt, elementy składowe i zdobnicze, ogólny wyraz estetyczny i artystyczny.

IV. NAGRODY

1. Organizatorzy przewidują przyznanie jednej głównej nagrody w ramach każdej z poniższych kategorii:
  - a) wieniec tradycyjny: 2000 zł
  - b) wieniec współczesny: 2000 zł
2. Zwycięska grupa wieńcowa w **kategorii tradycyjnej** reprezentuje Województwo Małopolskie na Dożynkach Prezydenckich w Spale, w dniu 16 września 2012 r.
3. Werdykt Komisji Konkursowej jest ostateczny i niepodważalny.
4. Każda grupa z wieńcem dożynkowym, która weźmie udział w konkursie, otrzyma dyplom za uczestnictwo w XIV Dożynkach Województwa Małopolskiego 2012 r.
5. Nagroda główna w kategorii tradycyjnej i współczesnej zostanie wręczona w dniu organizowanych dożynek, tj. 2 września 2012 r.

V. INFORMACJE I UWAGI KOŃCOWE:

1. Grupy z wieńcami dożynkowymi przyjeżdżają na własny koszt.
2. Organizatorzy zapewniają uczestnikom konkursu poczęstunek w dniu konkursu.
3. Należy przywieźć listę osób tworzących grupę z wieńcem dożynkowym (grupa wieńcowa do 10 osób)
4. Organizatorzy zastrzegają sobie prawo do ostatecznej interpretacji niniejszego regulaminu.
5. Bliższe informacje uzyskać można: w Dębińskim Centrum Kultury w Jastwi, tel.: 14/66 58 661 lub e-mail: dck@gminadebno.pl

REKOMENDACJE POZAREGULAMINOWE:

Grupa z wieńcem dożynkowym winna mieć możliwość zaprezentowania swojego plonu zniwnego gospodarzowi, wykorzystując przyśpiewki i przymówienia się o wynagrodzenie dla zniwiarzy. Aspekt ten nie będzie jednak podlegać ocenie komisji konkursowej. Mile widziane własne kompozycje przyśpiewek z odniesieniami do współczesnej sytuacji. Organizatorzy, planując przebieg uroczystości, winni zapewnić możliwość bezpośredniego kontaktu z gospodarzem dożynek wszystkim grupom, czyli chwilę na rozmowę podczas wyjścia gospodarza do wieńców.